

Programowanie C (CP1S01005)

Politechnika Białostocka - Wydział Elektryczny
Cyfryzacja przemysłu, sem. I, studia stacjonarne I stopnia
Rok akademicki 2024/2025

Wykład nr 4 (22.11.2024)

dr inż. Jarosław Forenc

Plan wykładu nr 4

- Funkcje w języku C
  - zmienne: automatyczne (auto), rejestrowe (register), zewnętrzne (extern), statyczne (static)
  - struktura procesu w pamięci komputera, ramka stosu

- Arduino
  - podstawowe informacje
  - historia
  - moduły Arduino, Arduino Uno R3, ATmega328P
  - moduł wykorzystywany na zajęciach
  - środowisko Arduino IDE
  - środowisko Visual Studio Code, rozszerzenie PlatformIO IDE
  - struktura programu, typy danych

Pamięć a zmienne w programie

- Ze względu na czas życia wyróżnia się w programie:
  - **obiekty statyczne** - istnieją od chwili rozpoczęcia działania programu aż do jego zakończenia
  - **obiekty dynamiczne** - tworzone i usuwane z pamięci w trakcie wykonania programu
    - automatycznie (bez udziału programisty)
    - kontrolowane przez programistę
- O typie obiektu (**statyczny** lub **dynamiczny**) decyduje klasa pamięci obiektu (ang. storage class)
  - **auto** - zmienne automatyczne
  - **register** - zmienne umieszczane w rejestrach procesora
  - **extern** - zmienne zewnętrzne
  - **static** - zmienne statyczne

Zmienne automatyczne - auto

- Miejsce deklaracji: najczęściej początek bloku funkcyjnego ograniczonego nawiasami klamrowymi { i }
- Pamięć przydzielana automatycznie przy wejściu do bloku i zwalniana po wyjściu z niego
- Zakres widzialności: ograniczony do bloku, w którym zmienne zostały zadeklarowane (**zmienne lokalne**)
- Dostęp do zmiennych z innych bloków możliwy przez wskaźnik
- Jeśli zmienne są inicjalizowane, to odbywa się ona przy każdym wejściu do bloku, w którym zostały zadeklarowane
- Nie ma potrzeby jawnego używania **auto**, gdyż domyślnie zmienne wewnątrz bloków funkcyjnych są lokalne

```
auto int x;
```

Zmienne rejestrowe - register

- Zazwyczaj o miejscu umieszczenia zmiennej automatycznej decyduje kompilator:
  - pamięć operacyjna - wolniejszy dostęp
  - rejestry procesora - szybszy dostęp
- Programista może zasugerować kompilatorowi umieszczenie określonej zmiennej automatycznej w rejestrach procesora
- Najczęściej dotyczy to zmiennych:
  - często używanych
  - takich, dla których czas dostępu jest bardzo ważny

```
register int x;
```

Zmienne zewnętrzne - extern

- Miejsce deklaracji: poza blokami funkcyjnymi, najczęściej na początku pliku z kodem źródłowym
- Pamięć na zmienne jest przydzielana, gdy program rozpoczyna pracę i zwalniana, gdy program kończy się
- Zakres widzialności: globalny - od miejsca deklaracji do końca pliku z kodem źródłowym (**zmienne globalne**)
- Jeśli inna zmienna lokalna, ma taką samą nazwę jak globalna, to lokalna przesłania widoczność zmiennej globalnej
- W większości implementacji języka C zmienne **extern** są automatycznie inicjalizowane zerem
- Etykieta **extern** może być pominięta (chyba, że program składa się z kilku plików z kodem źródłowym)
- Zalecane jest ograniczenie stosowania zmiennych globalnych

Zmienne statyczne - static

- Miejsce deklaracji: w bloku funkcyjnym jako automatyczne lub poza blokami funkcyjnymi, jako globalne
- Istnieją przez cały czas wykonywania programu, nawet po zakończeniu bloku funkcyjnego, w którym zostały zadeklarowane
- Zakres widzialności: zależny od sposobu deklaracji (automatyczne lub globalne)
- Zmienne **static** są automatycznie inicjalizowane zerem
- Mogą być inicjalizowane podczas deklaracji (tylko stałą wartością), inicjalizacja jest wykonywana tylko raz, podczas kompilacji programu

```
static int x = 10;
```

Klasy pamięci zmiennych

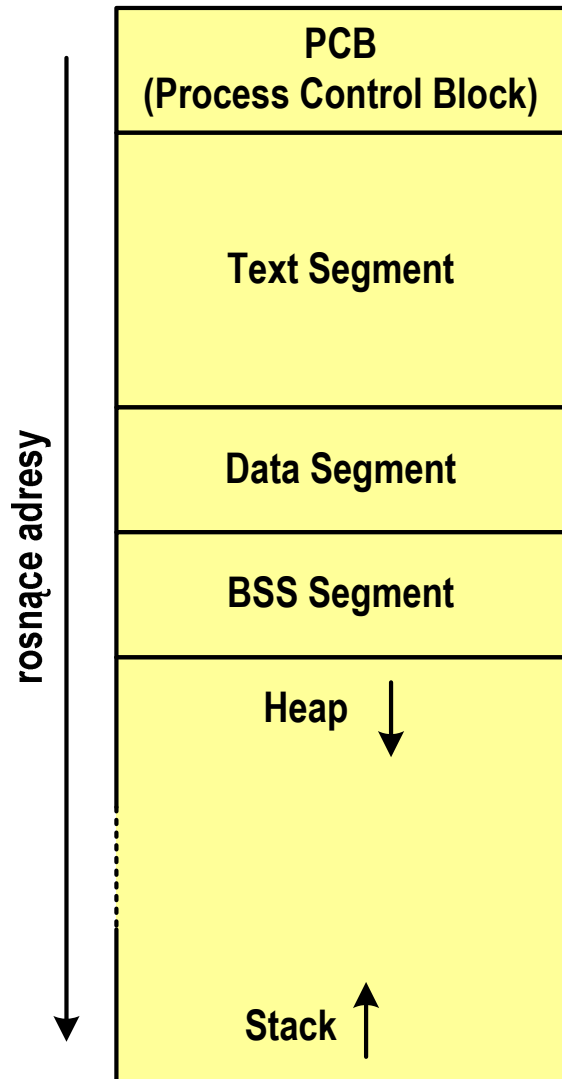
```
int a;                /* extern int a; - zmienna globalna */
void foo();

int main(void)
{
    int b;            /* auto int b; - zmienna lokalna */
    register float a; /* zmienna automatyczna, rejestrowa */
    foo(); foo(); foo();
    return 0;
}

void foo()
{
    static int c = 1; /* zmienna statyczna */
    {
        double a;    /* zmienna lokalna */
    }
    c++; a++;
}
```

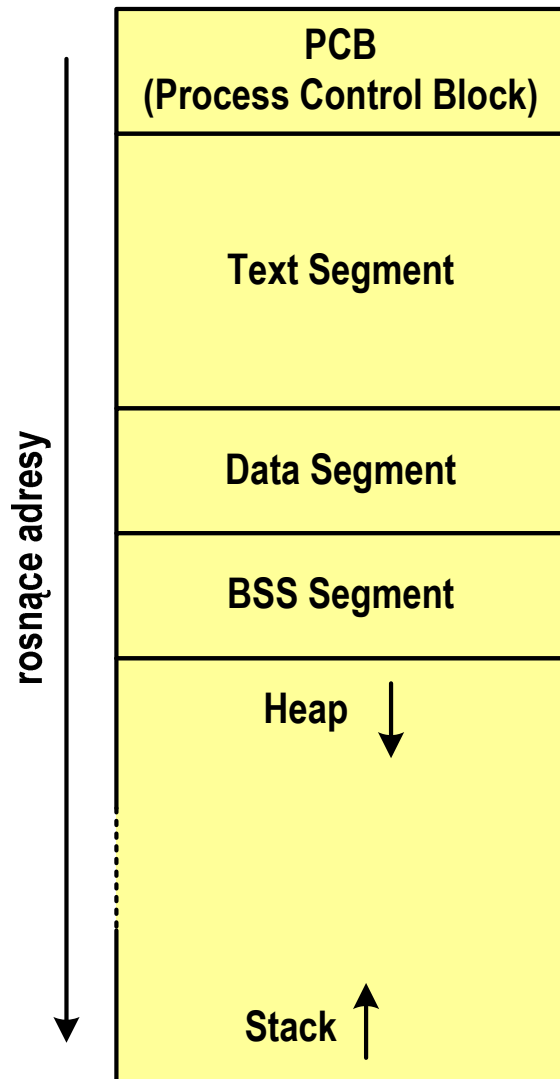

Struktura procesu w pamięci komputera

- **PCB** - blok kontrolny procesu
  - obszar pamięci operacyjnej zarezerwowany przez system operacyjny do zarządzania procesem
- **Text Segment**
  - kod programu czyli instrukcje w postaci binarnej
- **Data Segment**
  - zmienne globalne i statyczne zainicjalizowane niezerowymi wartościami
- **BSS Segment** (Block Started by Symbol)
  - zmienne globalne i statyczne domyślnie zainicjalizowane zerowymi wartościami

Struktura procesu w pamięci komputera

- **Heap** - sverta
  - obszar zmiennych dynamicznych
  - pamięć w obszarze sterty przydzielana jest funkcjami `calloc()` i `malloc()`
- **Stack** - stos
  - zmienne lokalne (automatyczne)
  - parametry funkcji i adresy powrotu z funkcji (stack frame)

Zmienne w pamięci komputera

```
int a;                                /* BSS Segment */
void foo();

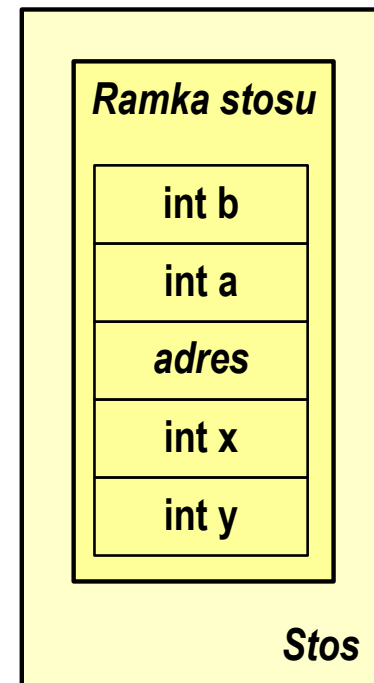
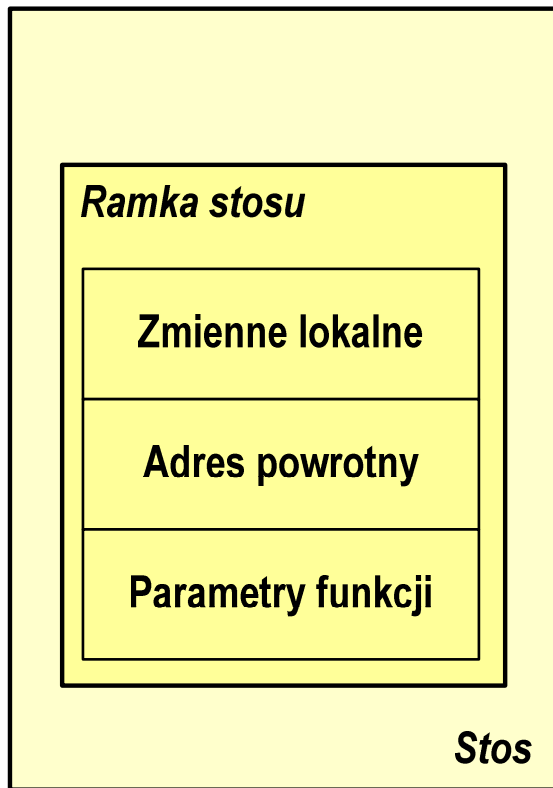
int main(void)
{
    int b;                             /* Stack */
    float *a;                          /* Stack */
    a = (float *) malloc(400);         /* Heap - 400 bajtów */
    return 0;
}

void foo()
{
    static int c = 1;                  /* Data Segment */
    {
        double a;                     /* Stack */
    }
    c++; a++;
}
```

Ramka stosu (stack frame)

- Każde wywołanie funkcji powoduje odłożenie na stosie tzw. **ramki stosu**

```
void fun(int x, int y)
{
    int a, b;
}
```


Arduino - podstawowe informacje

- Platforma programistyczno-sprzętowa dla systemów wbudowanych
- Strona internetowa: www.arduino.cc
- Projekt typu open-source (Open Hardware)
- Pojedynczy moduł: mikrokontroler montowany w pojedynczym obwodzie drukowanym, z wbudowaną obsługą układów wejścia-wyjścia i interfejsem mikrokontroler-komputer PC (USB)
- Standaryzowany język programowania: bazuje na Wiring i jest podobny do C/C++
- Środowisko programistyczne: Arduino IDE

Arduino - historia (1/2)

- Interactive Design Institute Ivrea (IDII), Ivrea, Włochy
- **2003** - student Hernando Barragán, w ramach realizacji pracy magisterskiej, tworzy platformę programistyczną **Wiring** (opiekunowie pracy: Massimo Banzi, Casey Reas)
- **Cel projektu:** stworzenie prostych, tanich narzędzi do tworzenia projektów cyfrowych przez osoby nie będące inżynierami (artystów, projektantów)
- **Platforma:** płytko drukowana z mikrokontrolerem ATmega128 oraz środowisko programistyczne (IDE) umożliwiające łatwe programowanie mikrokontrolera
- **2005** - Massimo Banzi, David Mellis (student) i David Cuartielles rozszerzają platformę Wiring poprzez dodanie obsługi tańszego mikrokontrolera ATmega8 - projekt ten zostaje nazwany **Arduino**

Arduino - historia (2/2)

- **2008** - Massimo Banzi, David Cuartielles, Tom Igoe, Gianluca Martino i David Mellis tworzą firmę **Arduino LLC**, która miała być właścicielem znaku towarowego Arduino
- Produkcją i sprzedażą płytek miały zajmować się zewnętrzne firmy płacące tantiemy Arduino LCC
- „The Untold History of Arduino” by Hernando Barragán:
  - <https://arduinohistory.github.io/>

Arduino - informacje w Internecie

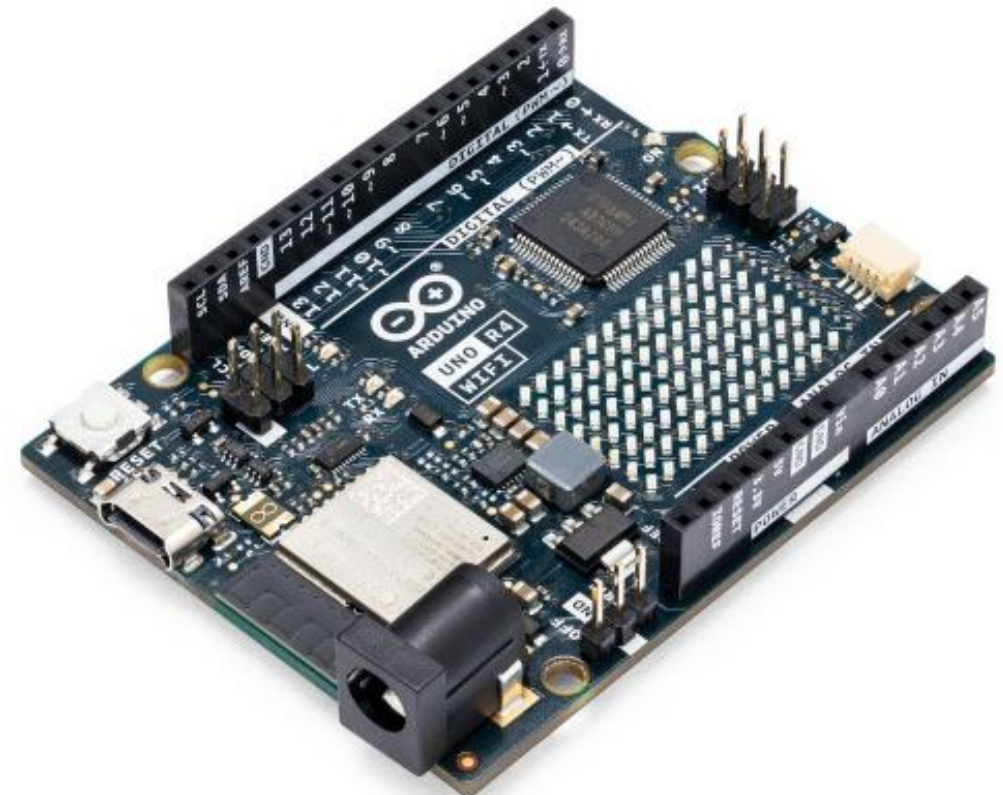
- Strona internetowa: www.arduino.cc
- Arduino open source community: github.com/arduino
- Kursy internetowe:
  - Forbot (Kurs Arduino, poziom I): <https://forbot.pl/blog/kurs-arduino-podstawy-programowania-spis-tresci-kursu-id5290>
  - Forbot (Kurs Arduino, poziom II): <https://forbot.pl/blog/kurs-arduino-ii-wstep-spis-tresci-id15494>
  - Kurs Arduino (Youtube, kanał KoValsky majstruje): <https://www.youtube.com/watch?v=TzTmWqoN9i8>
  - Kurs Arduino (Youtube, kanał Forbidden Bit): <https://www.youtube.com/playlist?list=PLgjf5CWt5eA9mCBgZWinYSTVw960RYAqg>

Arduino - moduły

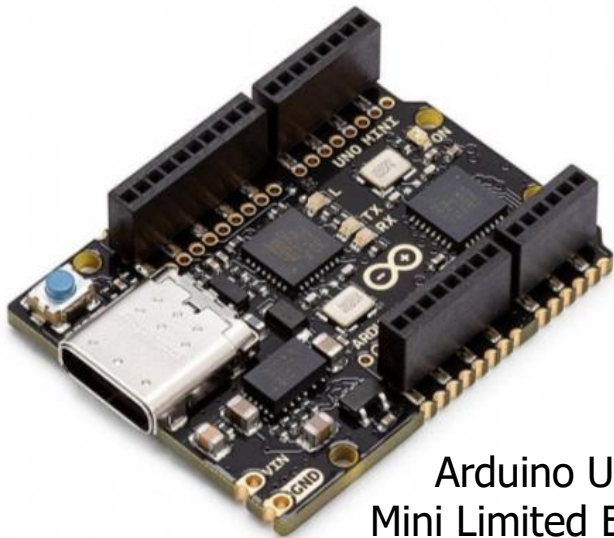

Arduino Uno Rev3

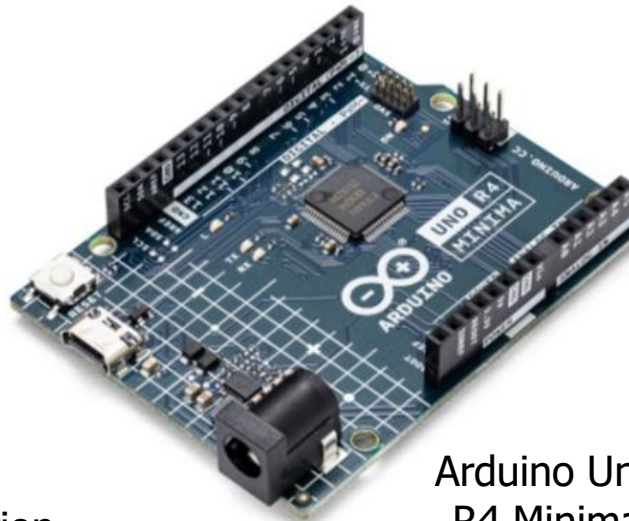

Arduino Uno R4 WiFi

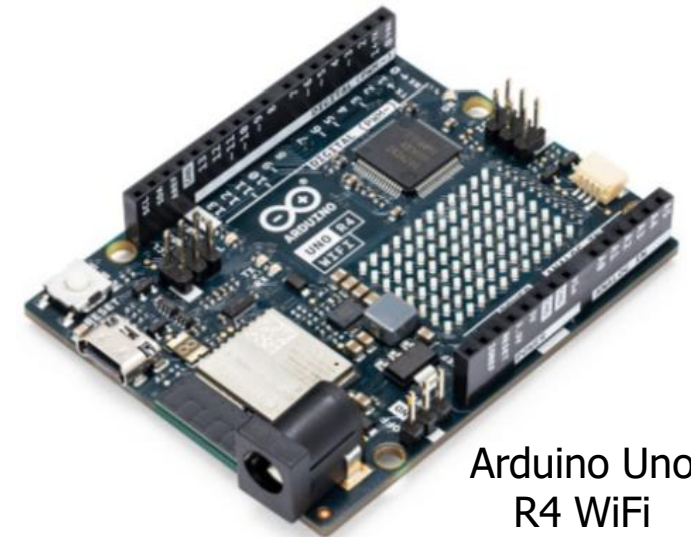
Arduino - moduły

Arduino Uno
Mini Limited Edition

Arduino Uno
R4 Minima

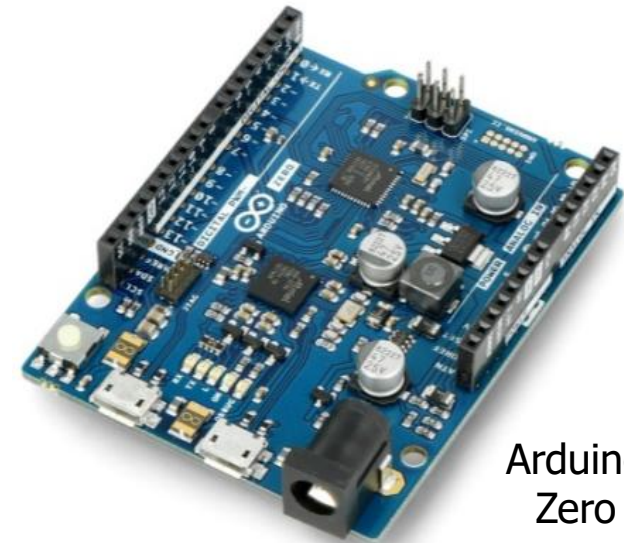
Arduino Uno
R4 WiFi

Arduino
Leonardo

Arduino
Micro

Arduino
Zero

Arduino - moduły

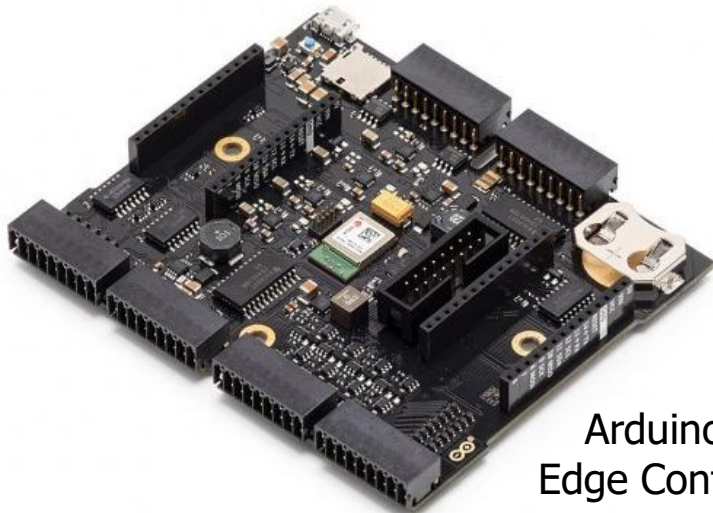
Arduino
MKR Zero

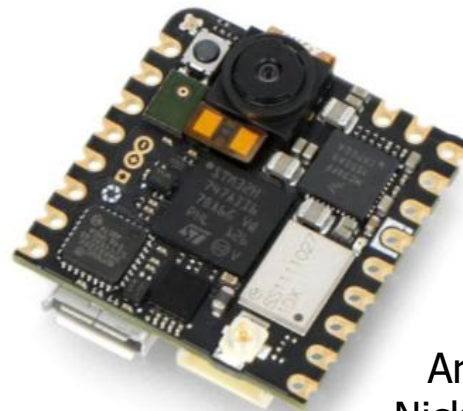
Arduino
Nano

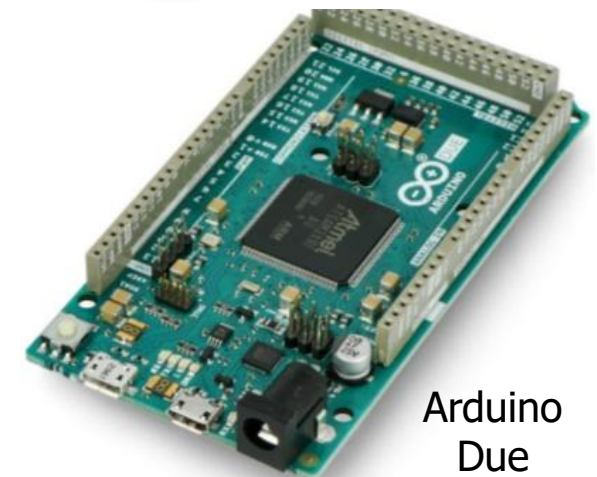
Arduino
Portenta C33

Arduino
Edge Control

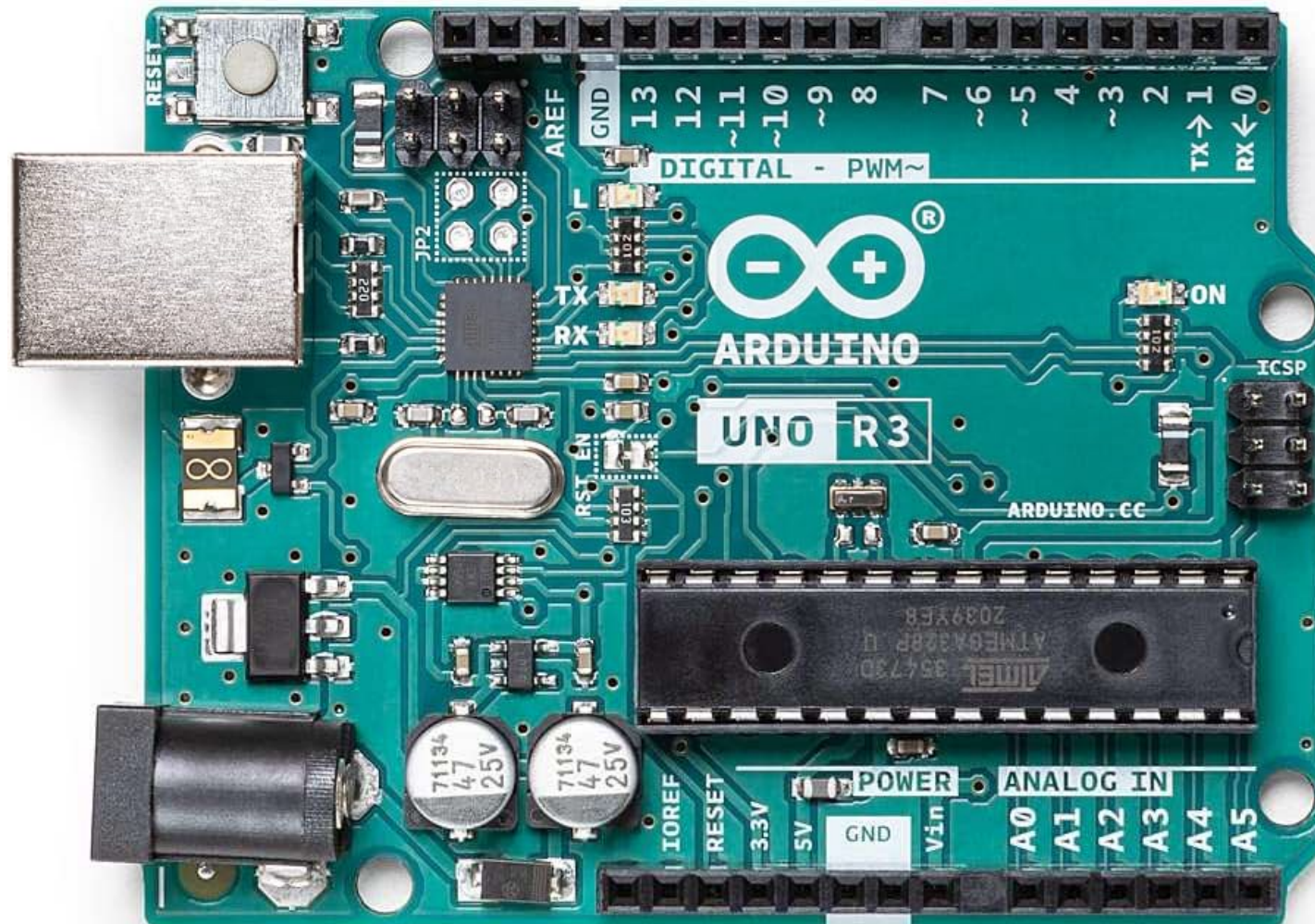

Arduino
Nicla Vision

Arduino
Due

Arduino Uno R3

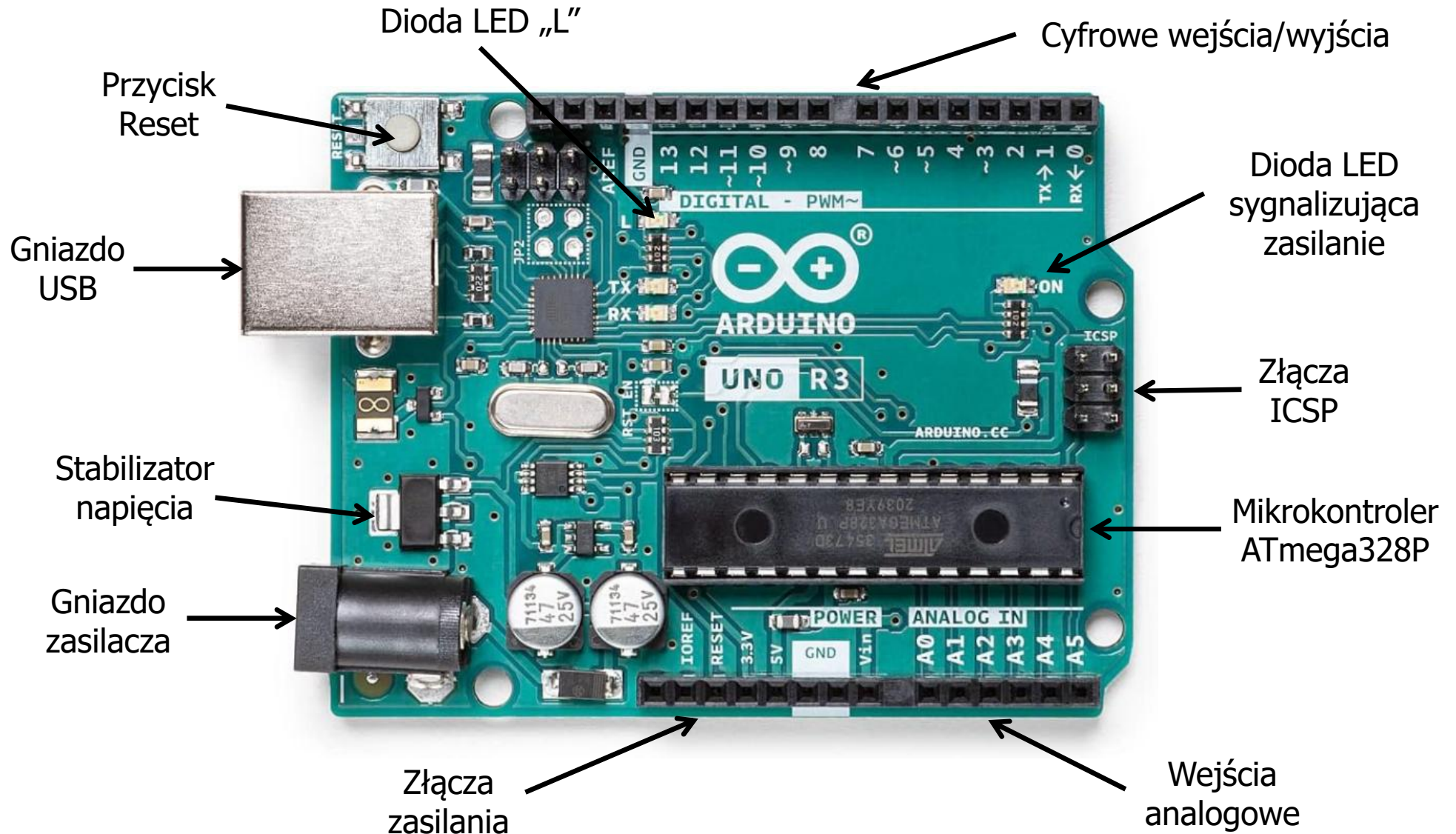
Arduino Uno R3 - specyfikacja

- Zasilanie:
  - złącze koncentryczne 5,5/2,1 mm (napięcie od 7 do 12 V)
  - złącze USB typu B - napięcie 5 V
- Mikrokontroler: ATmega328P w obudowie DIP-28:
  - pamięć SRAM: 2 kB
  - pamięć Flash: 32 kB (0,5 kB zarezerwowane dla bootloadera)
  - pamięć EEPROM: 1 kB
  - częstotliwość zegara: 16 MHz
- 20 uniwersalnych wyprowadzeń wejść/wyjść:
  - 14 cyfrowych wejść/wyjść (w tym 6 z możliwością generowania 8-bitowego sygnału PWM)
  - 6 wejść analogowych o rozdzielczości 10 bitów (mogących pełnić funkcję cyfrowych wejść/wyjść)

Arduino Uno R3 - specyfikacja

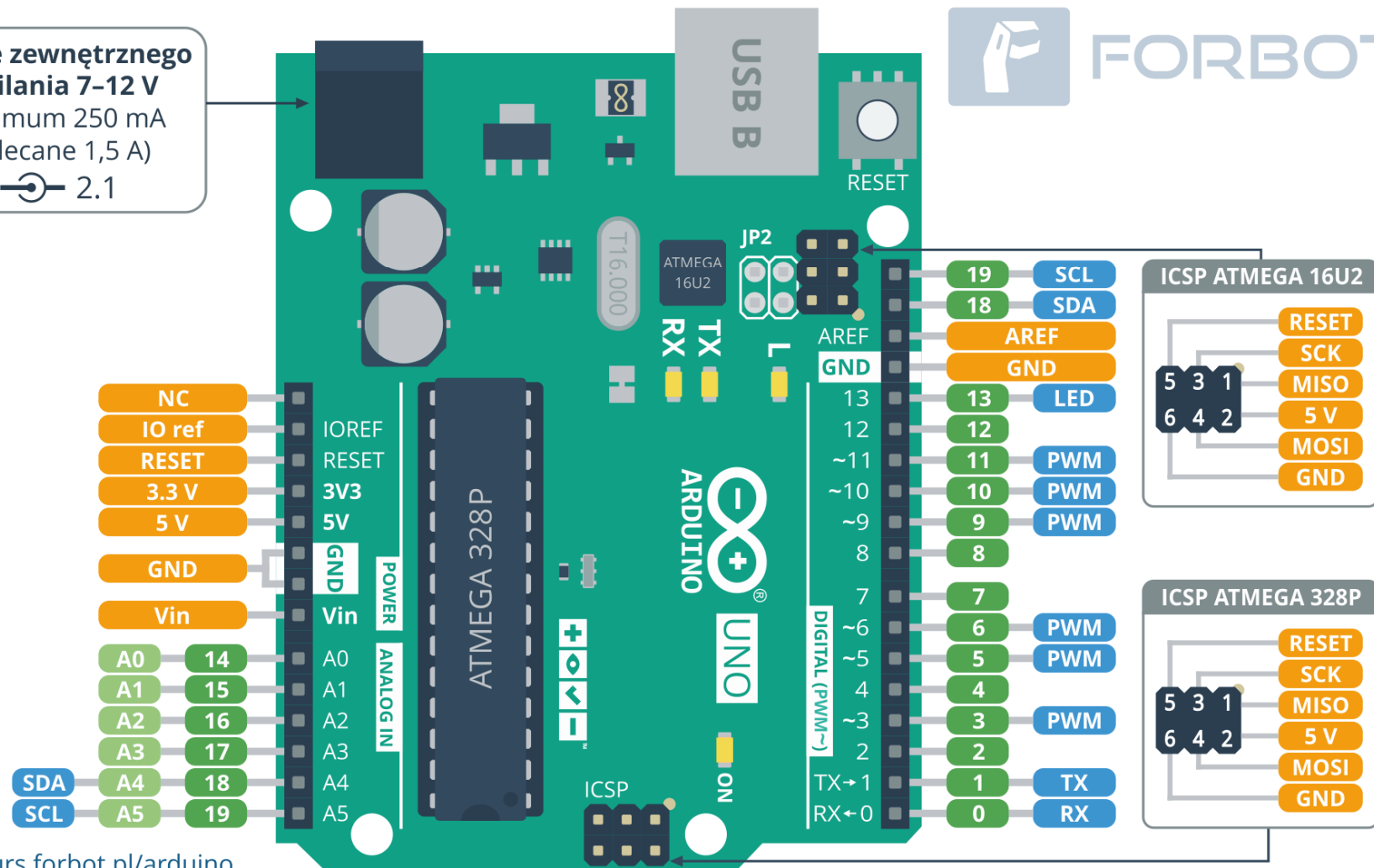
- Interfejsy komunikacyjne: UART, I2C, SPI
- Zewnętrzne przerwania: 2
- Maksymalny prąd:
  - dla wyjścia 5 V: 500 mA
  - dla wyjścia 3,3 V: 50 mA
  - dla poszczególnych GPIO: 20 mA
- Rozmiary płytki: 68,6 × 53,4 mm

Arduino Uno R3 - elementy na płycie

Arduino Uno R3 - opis wyprowadzeń

Złącze zewnętrznego zasilania 7-12 V
minimum 250 mA
(zalecane 1,5 A)
2.1

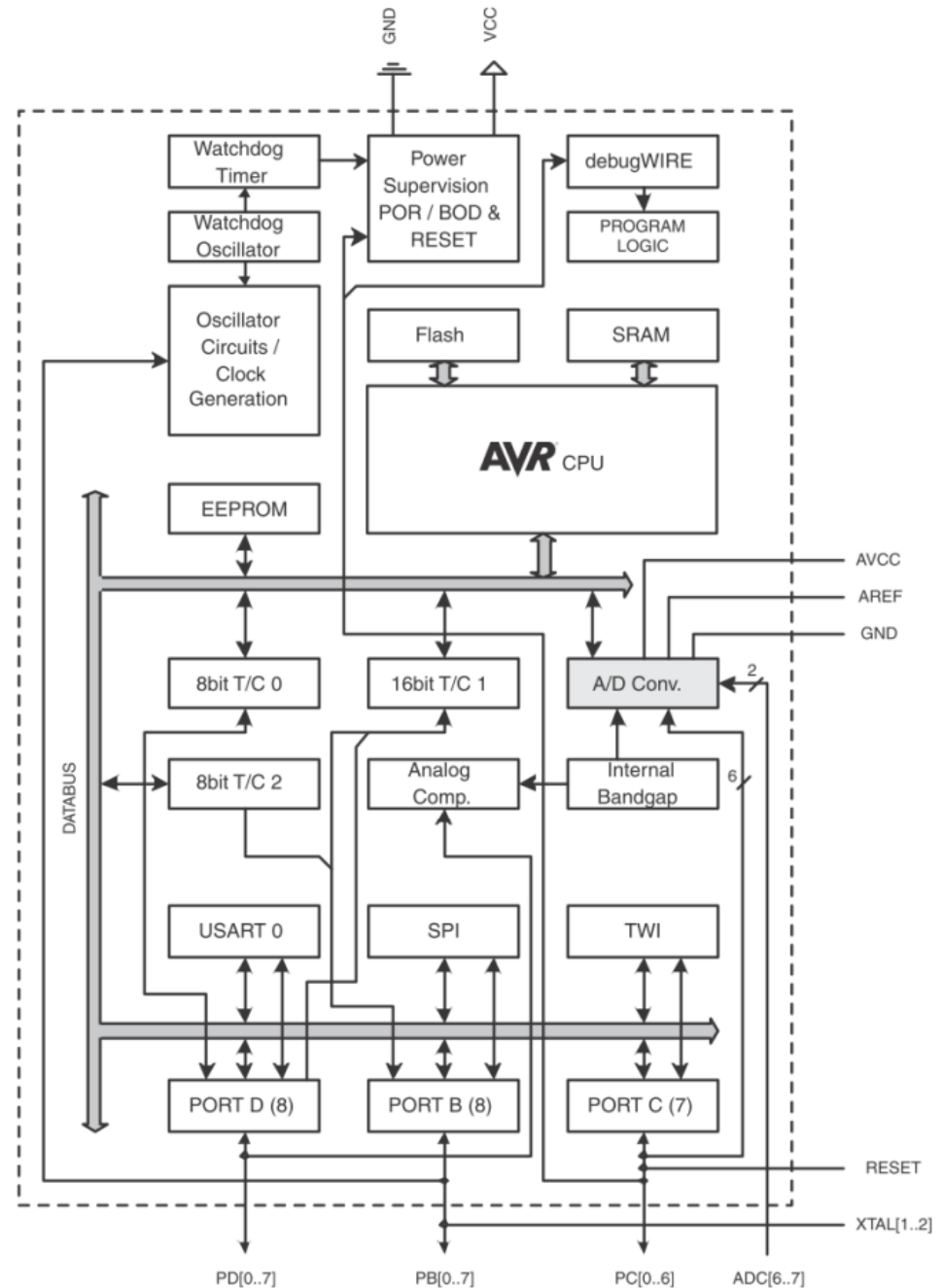

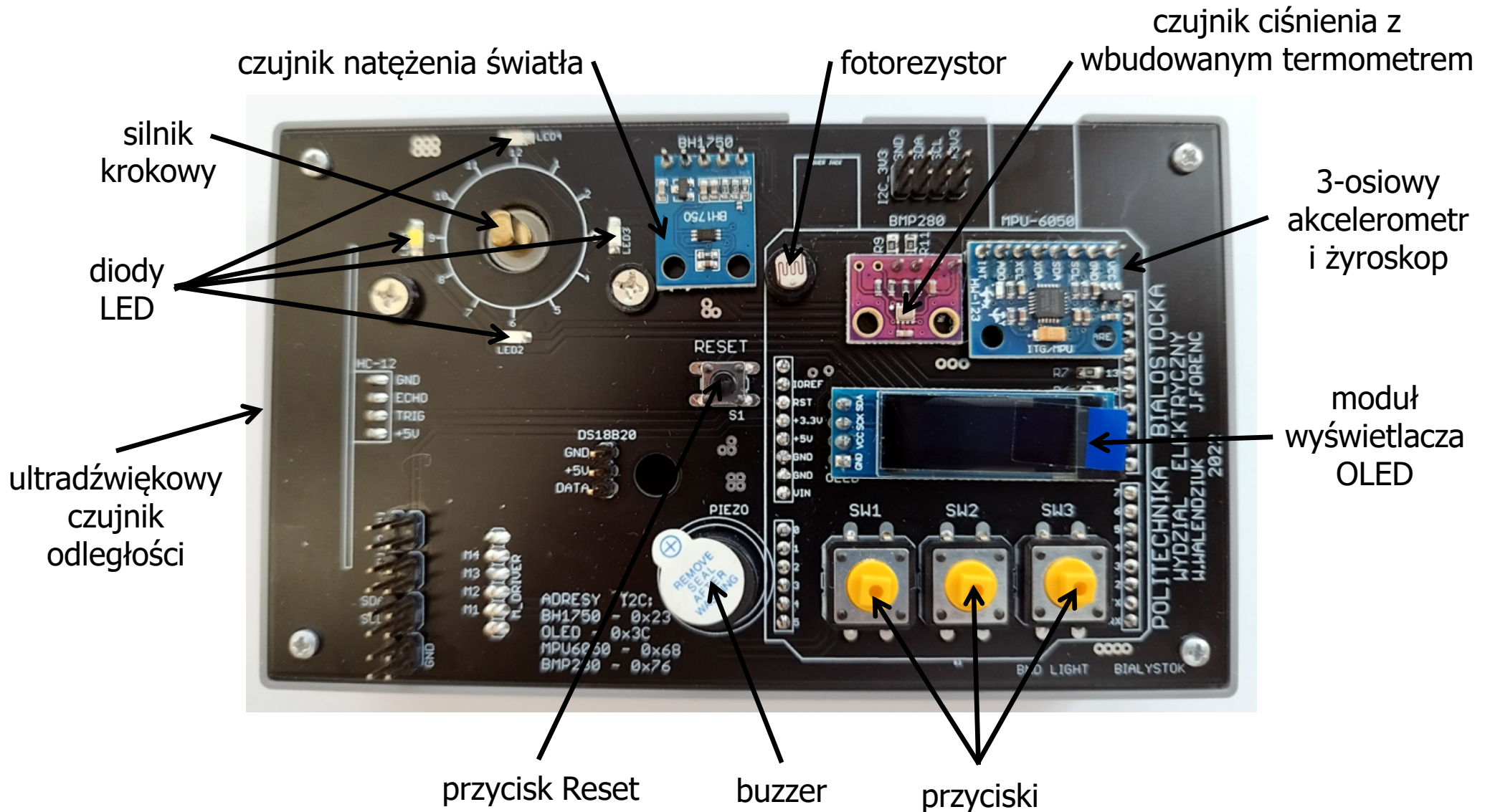
ATmega328P

■ Specyfikacja:

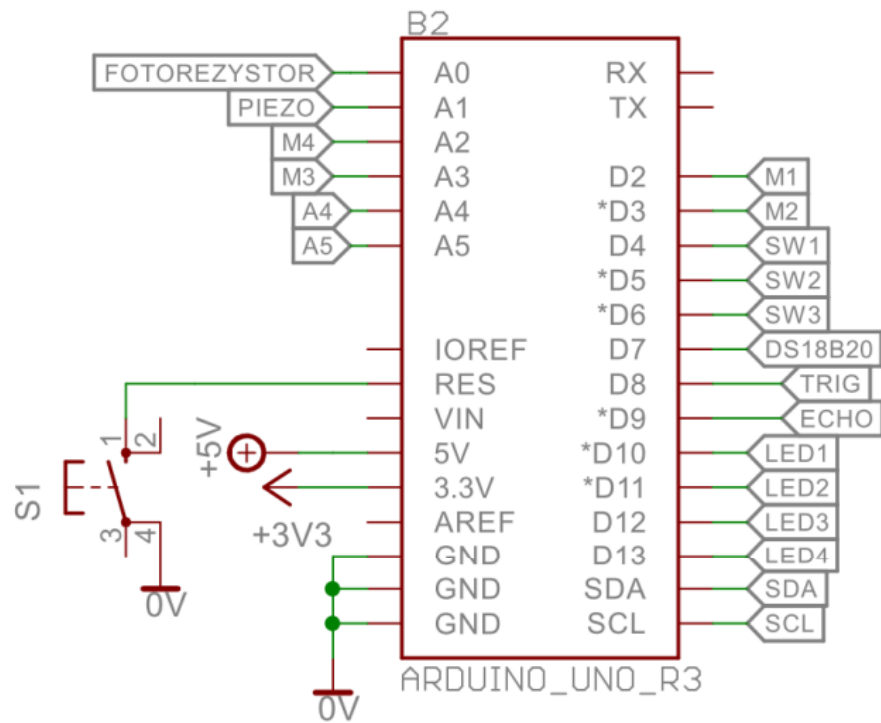
- ❑ zasilanie: 1,8 V - 5,5 V
- ❑ taktowanie: do 20 MHz
- ❑ pamięć Flash: 32 KB
- ❑ 23 linie wyjścia/wejścia
- ❑ dwa 8-bitowe liczniki
- ❑ jeden 16-bitowy licznik
- ❑ 6 kanałów PWM
- ❑ 6 kanałów 10-bitowego przetwornika A/D
- ❑ sprzętowe interfejsy komunikacyjne: USART, SPI, TWI (I2C)
- ❑ obudowa DIP

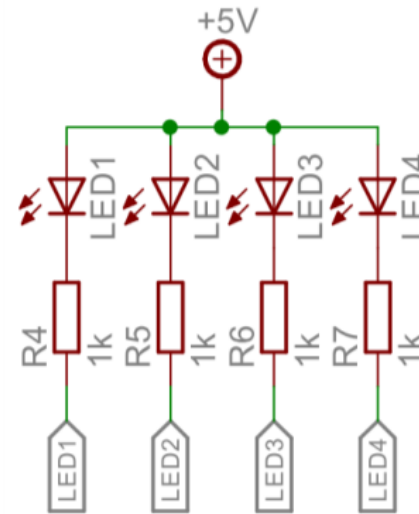
Moduł stosowany na zajęciach

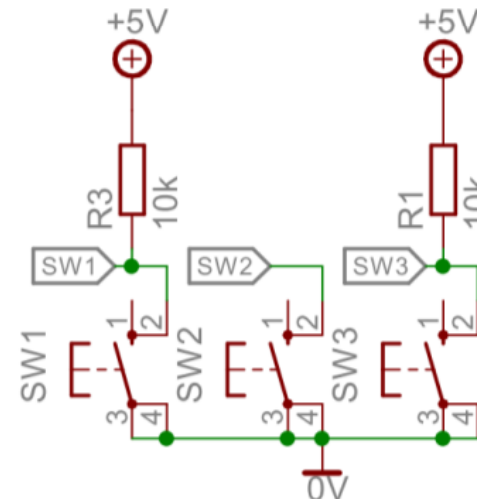
Moduł stosowany na zajęciach

Schemat podłączenia wyprowadzeń modułu Arduino

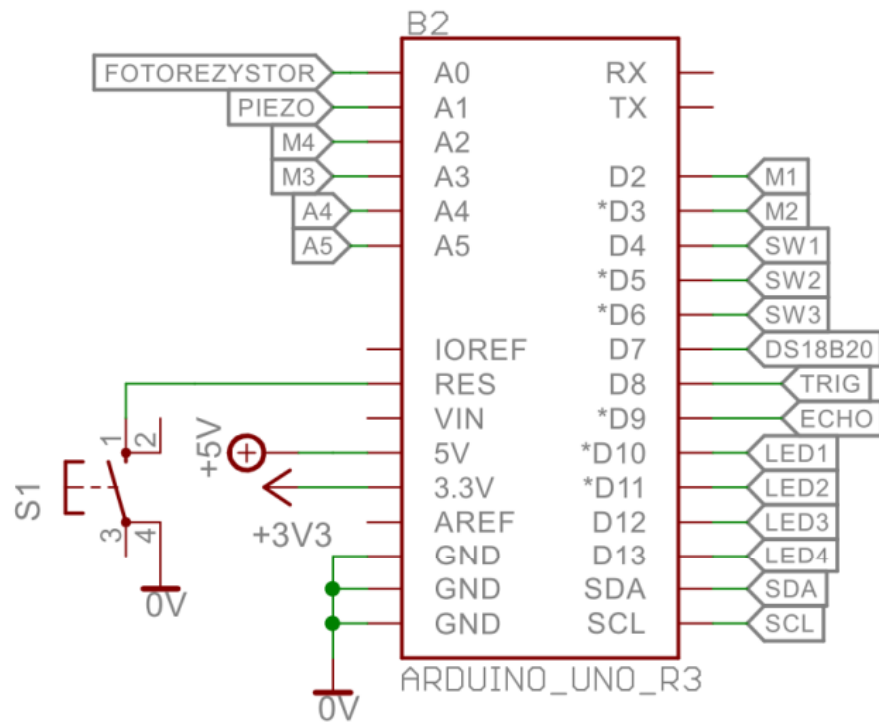

Schemat podłączenia diod LED

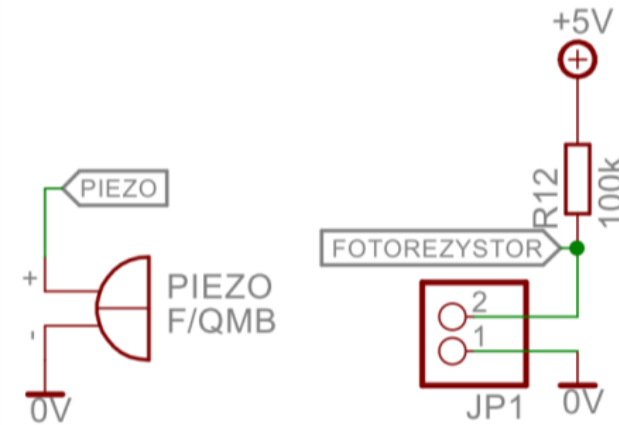

Schemat podłączenia przycisków

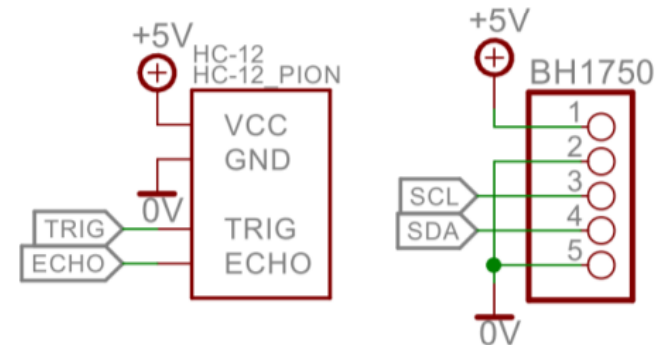
Moduł stosowany na zajęciach

Schemat podłączenia wyprowadzeń modułu Arduino

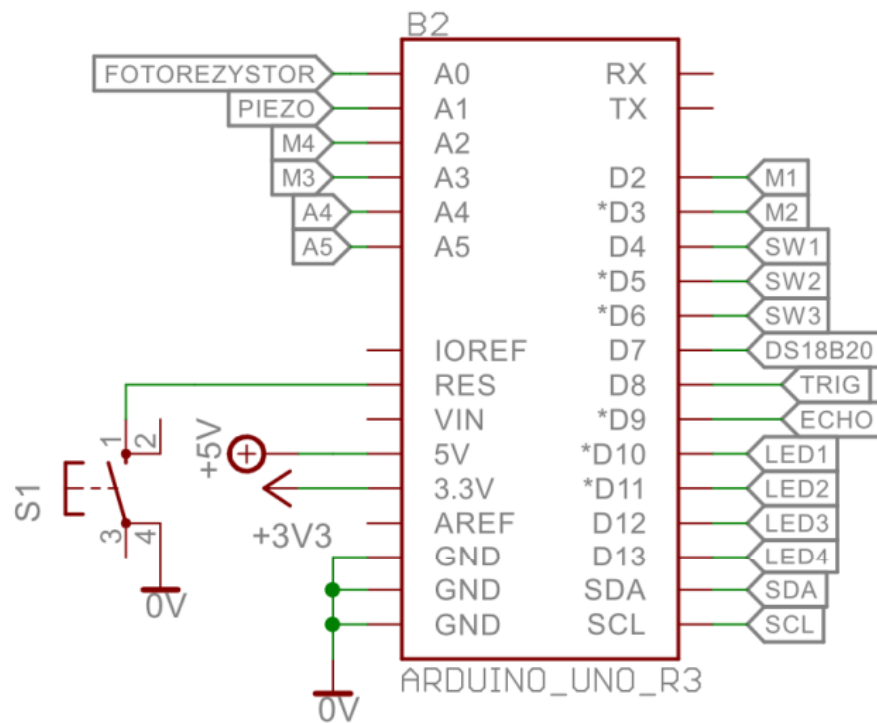

Schemat podłączenia buzzera i fotorezystora

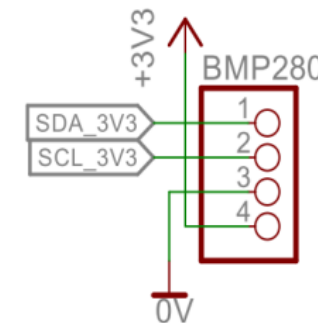

Schemat podłączenia czujnika odległości i czujnika natężenia światła

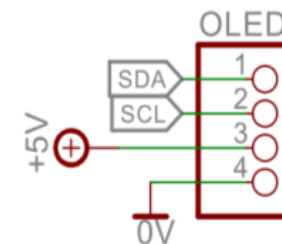
Moduł stosowany na zajęciach

Schemat podłączenia
wyprowadzeń modułu Arduino

Schemat podłączenia
czujnika ciśnienia i temperatury

Schemat podłączenia
wyświetlacza OLED

Arduino IDE

- <https://www.arduino.cc/en/software> (najnowsza wersja: 2.3.3)

Arduino IDE 2.2.1

The new major release of the Arduino IDE is faster and even more powerful! In addition to a more modern editor and a more responsive interface it features autocompletion, code navigation, and even a live debugger.

For more details, please refer to the [Arduino IDE 2.0 documentation](#).

Nightly builds with the latest bugfixes are available through the section below.

SOURCE CODE

The Arduino IDE 2.0 is open source and its source code is hosted on [GitHub](#).

DOWNLOAD OPTIONS

Windows Win 10 and newer, 64 bits

Windows MSI installer

Windows ZIP file

Linux AppImage 64 bits (X86-64)

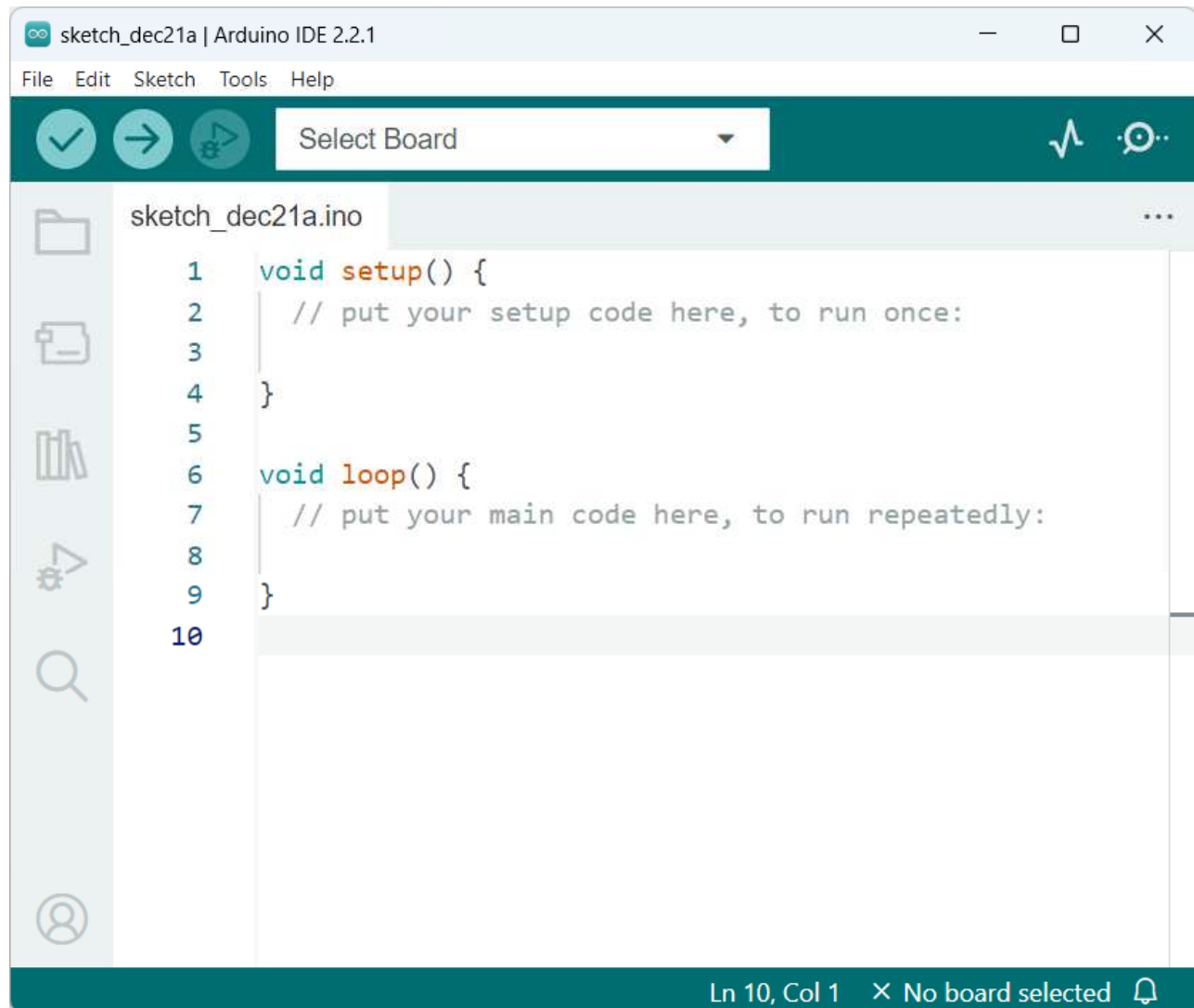
Linux ZIP file 64 bits (X86-64)

macOS Intel, 10.14: "Mojave" or newer, 64 bits

macOS Apple Silicon, 11: "Big Sur" or newer, 64 bits

[Release Notes](#)

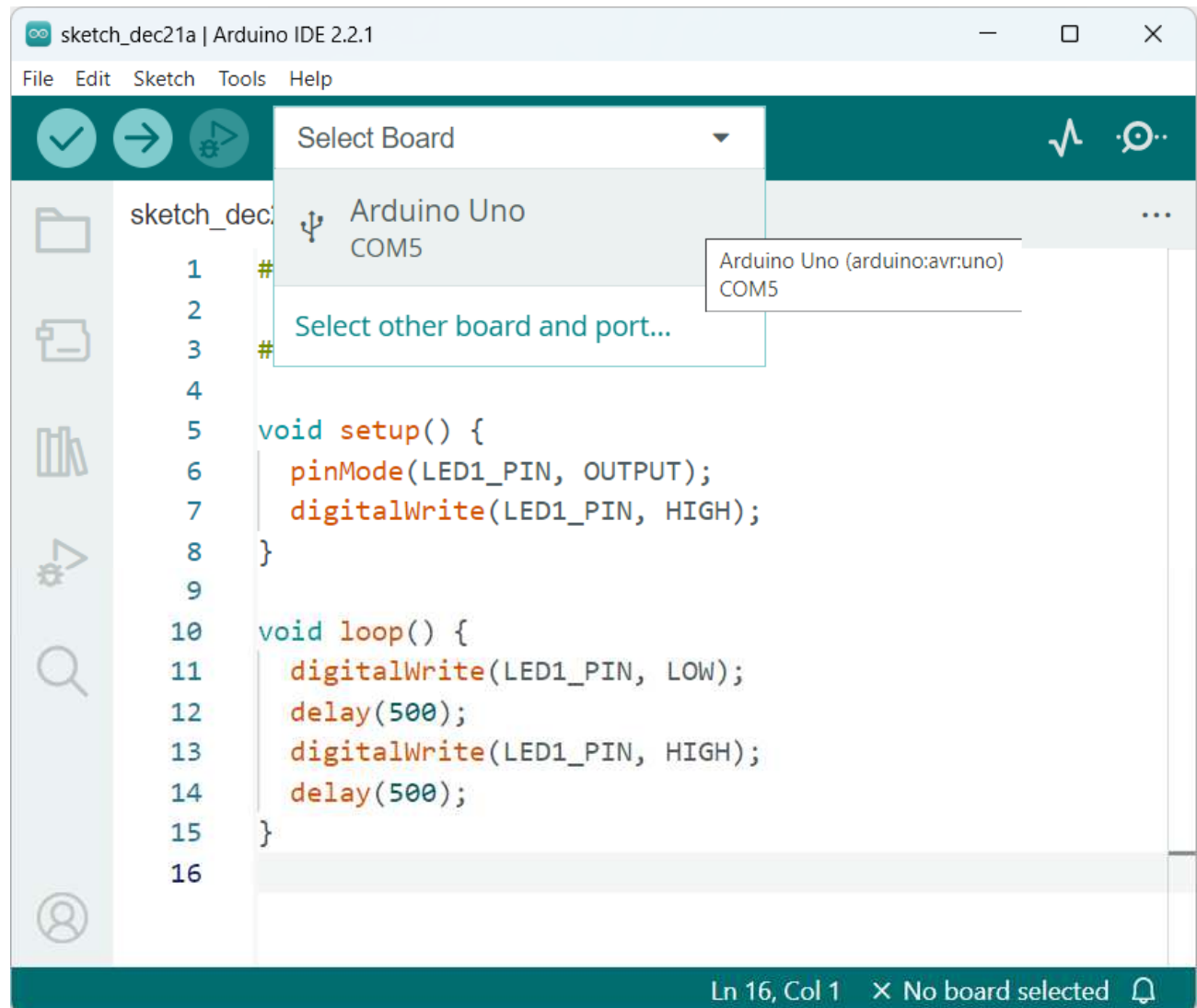
Arduino IDE 2.2.1

Środowisko Arduino
IDE z przykładowym
kodem programu

Arduino IDE 2.2.1

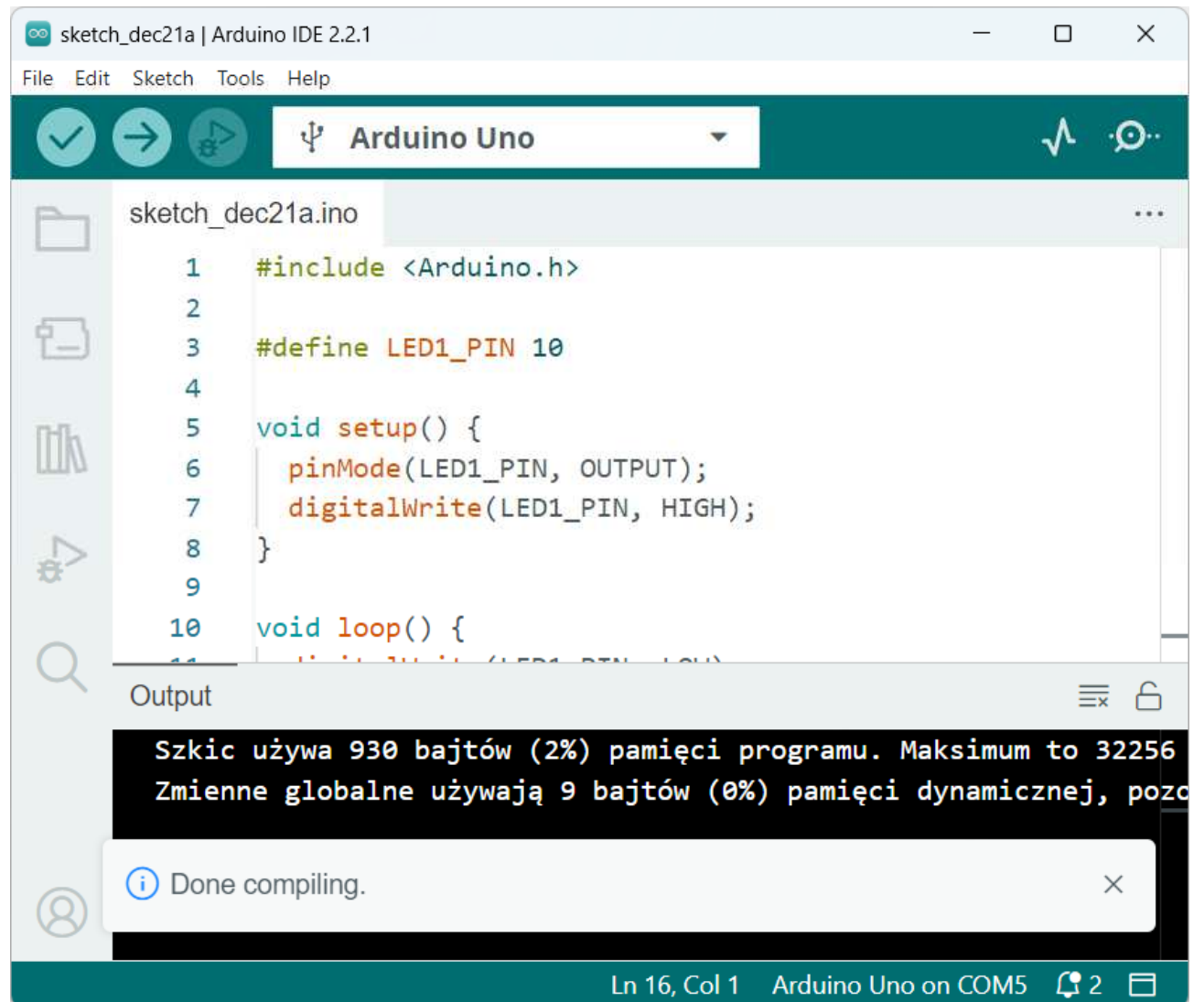
- wprowadzamy kod programu
- wybieramy typ płytki

Arduino IDE 2.2.1

- wprowadzamy kod programu
- wybieramy typ płytki
-
- Verify - sprawdzenie i kompilacja programu


```
sketch_dec21a | Arduino IDE 2.2.1
File Edit Sketch Tools Help
Arduino Uno
sketch_dec21a.ino
1 #include <Arduino.h>
2
3 #define LED1_PIN 10
4
5 void setup() {
6   pinMode(LED1_PIN, OUTPUT);
7   digitalWrite(LED1_PIN, HIGH);
8 }
9
10 void loop() {
11   digitalWrite(LED1_PIN, LOW);
12 }
```

Output

Szkic używa 930 bajtów (2%) pamięci programu. Maksimum to 32256
Zmienne globalne używają 9 bajtów (0%) pamięci dynamicznej, pozostaje 1023 bajtów.

Done compiling.

Ln 16, Col 1 Arduino Uno on COM5 2

Arduino IDE 2.2.1

- wprowadzamy kod programu
- wybieramy typ płytki

- Verify - sprawdzenie i kompilacja programu

- Upload - sprawdzenie, kompilacja i przesłanie programu do Arduino

```
sketch_dec21a | Arduino IDE 2.2.1
File Edit Sketch Tools Help
Arduino Uno
sketch_dec21a.ino
1  #include <Arduino.h>
2
3  #define LED1_PIN 10
4
5  void setup() {
6    pinMode(LED1_PIN, OUTPUT);
7    digitalWrite(LED1_PIN, HIGH);
8  }
9
10 void loop() {
11   digitalWrite(LED1_PIN, LOW);
12 }
```

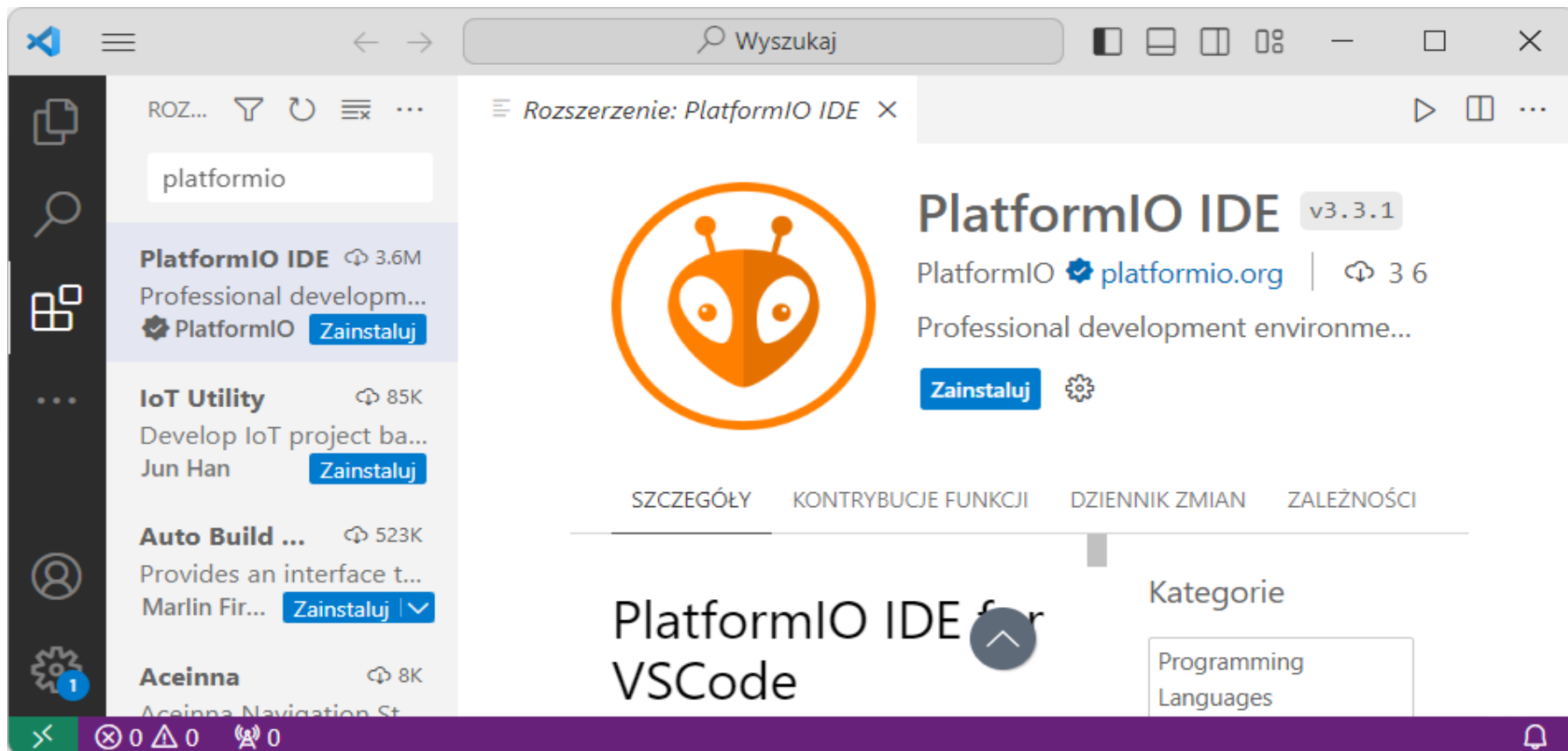
Output

Szkic używa 930 bajtów (2%) pamięci programu. Maksimum to 32256
Zmienne globalne używają 9 bajtów (0%) pamięci dynamicznej, pozostaje 1023 bajtów.

Done uploading.

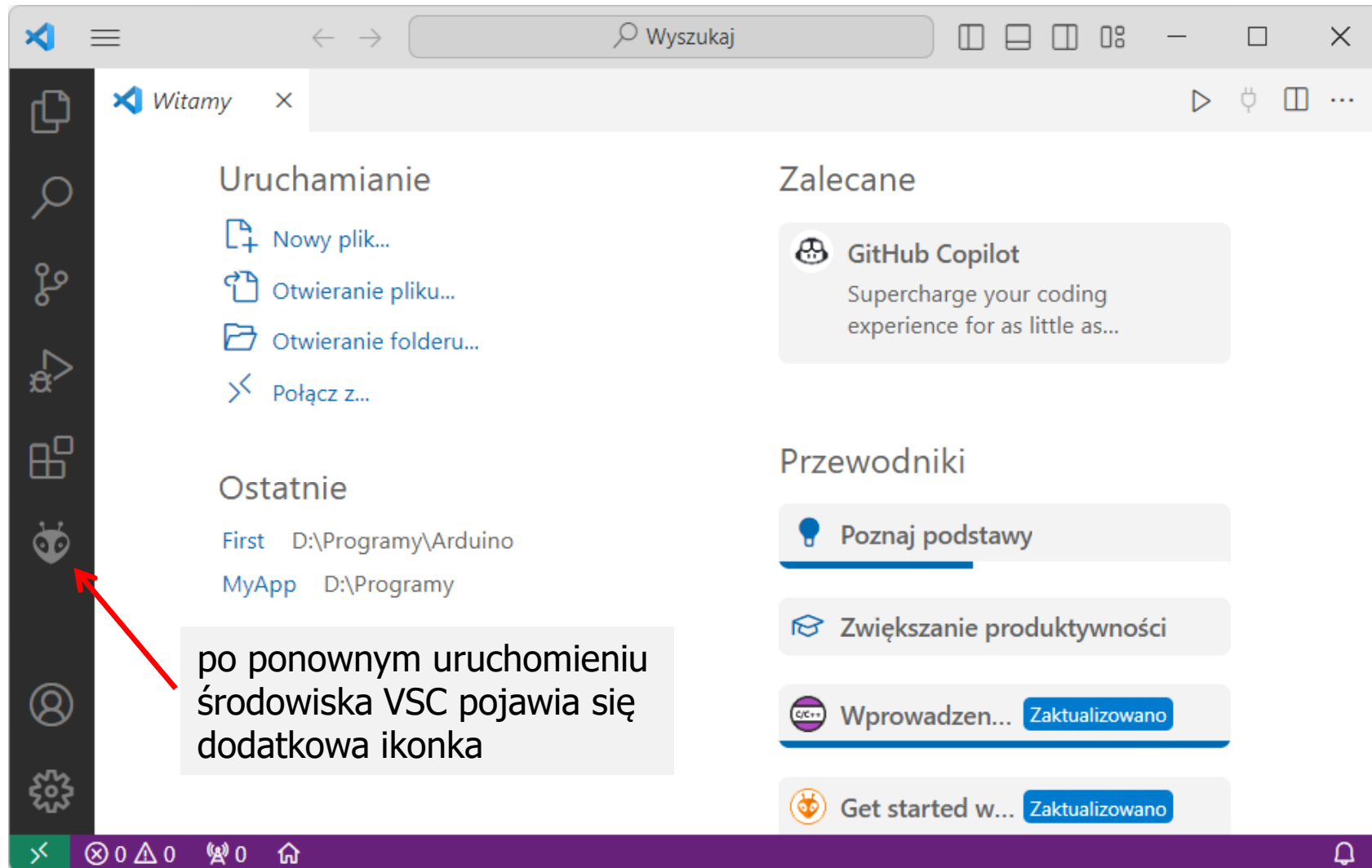
Ln 16, Col 1 Arduino Uno on COM5 2

Visual Studio Code + PlatformIO IDE 3.3.1

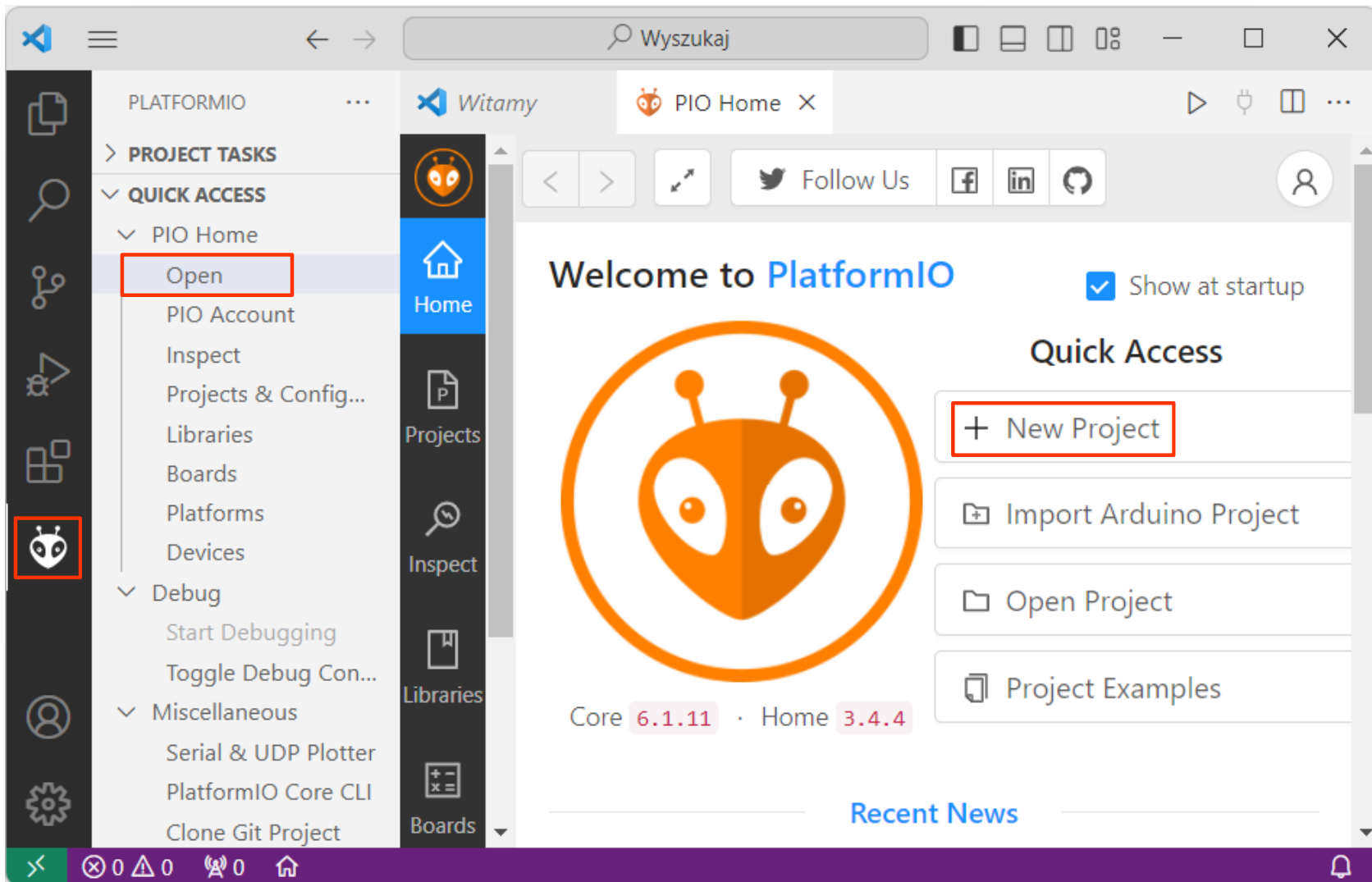

- ❑ rozszerzenia: **Ctrl + Shift + X**
- ❑ wyszukanie i instalacja rozszerzenia **PlatformIO IDE**

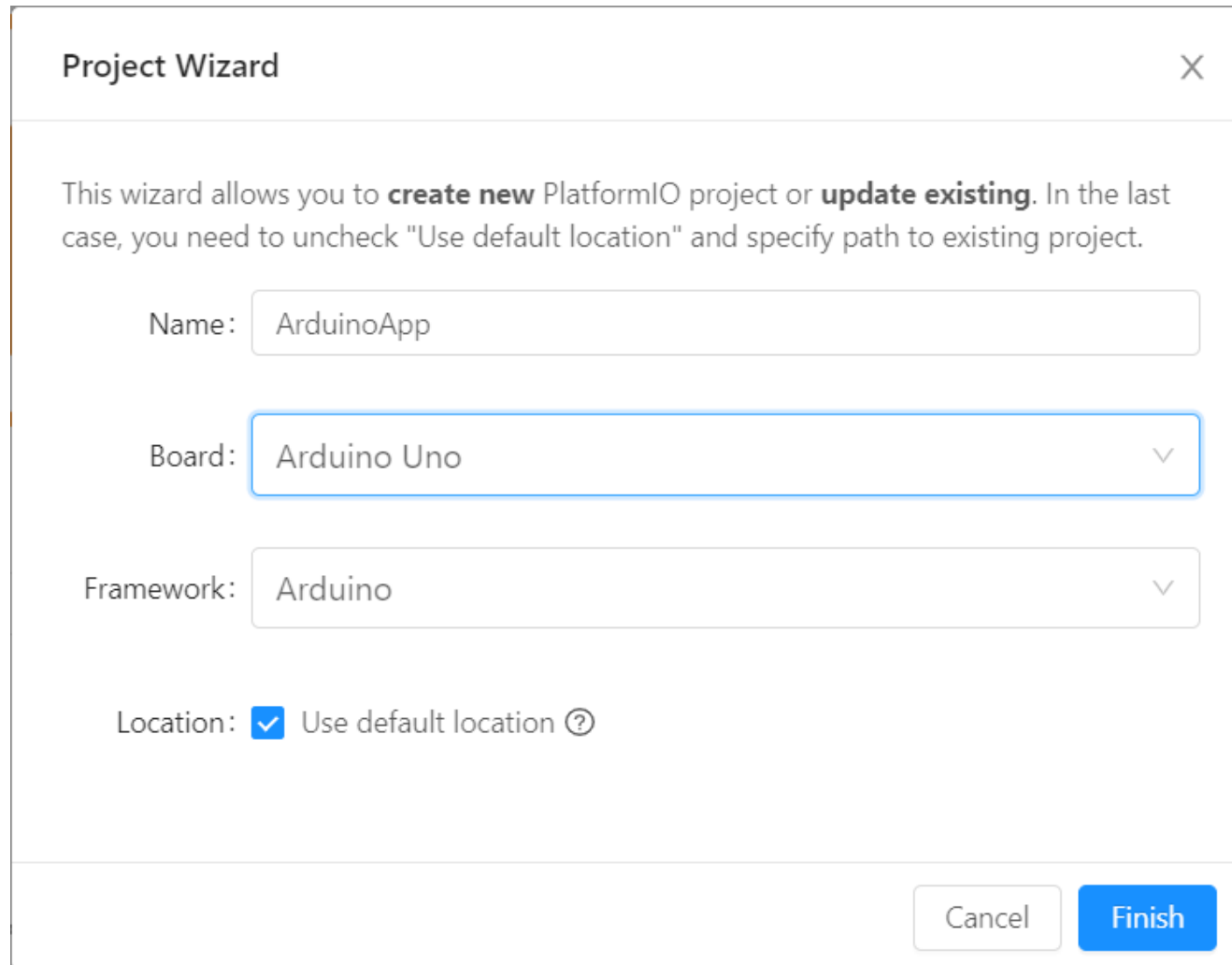
Visual Studio Code + PlatformIO IDE 3.3.1

VS Code: stworzenie projektu

VS Code: stworzenie projektu

The image shows a 'Project Wizard' dialog box in VS Code. It has a title bar with 'Project Wizard' and a close button (X). The main text reads: 'This wizard allows you to **create new** PlatformIO project or **update existing**. In the last case, you need to uncheck "Use default location" and specify path to existing project.'

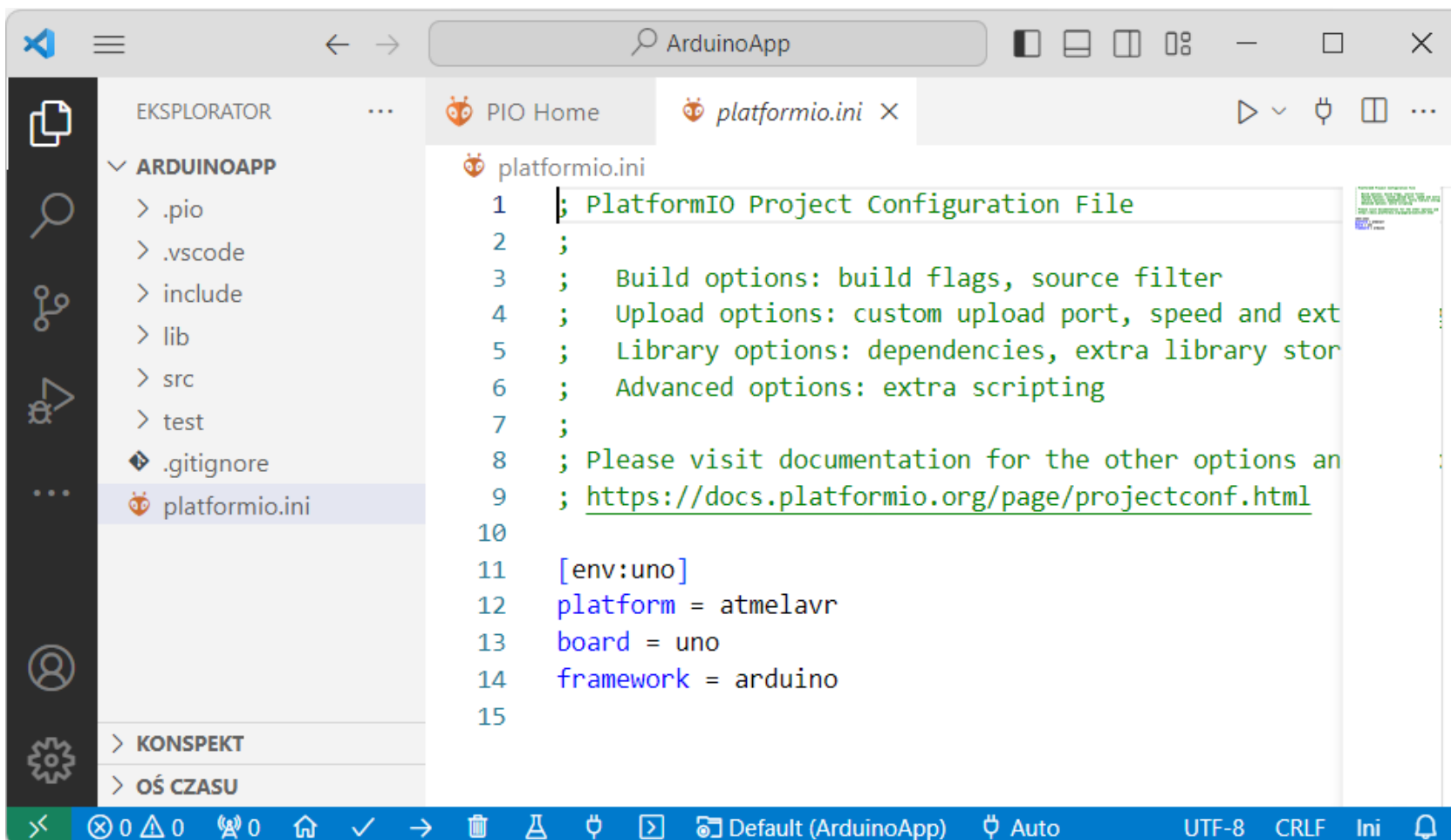
There are three input fields:

- Name:
- Board: - Framework:

At the bottom, there is a 'Location' section with a checked checkbox and the text 'Use default location' followed by a help icon (?).

At the bottom right, there are two buttons: 'Cancel' and 'Finish'.

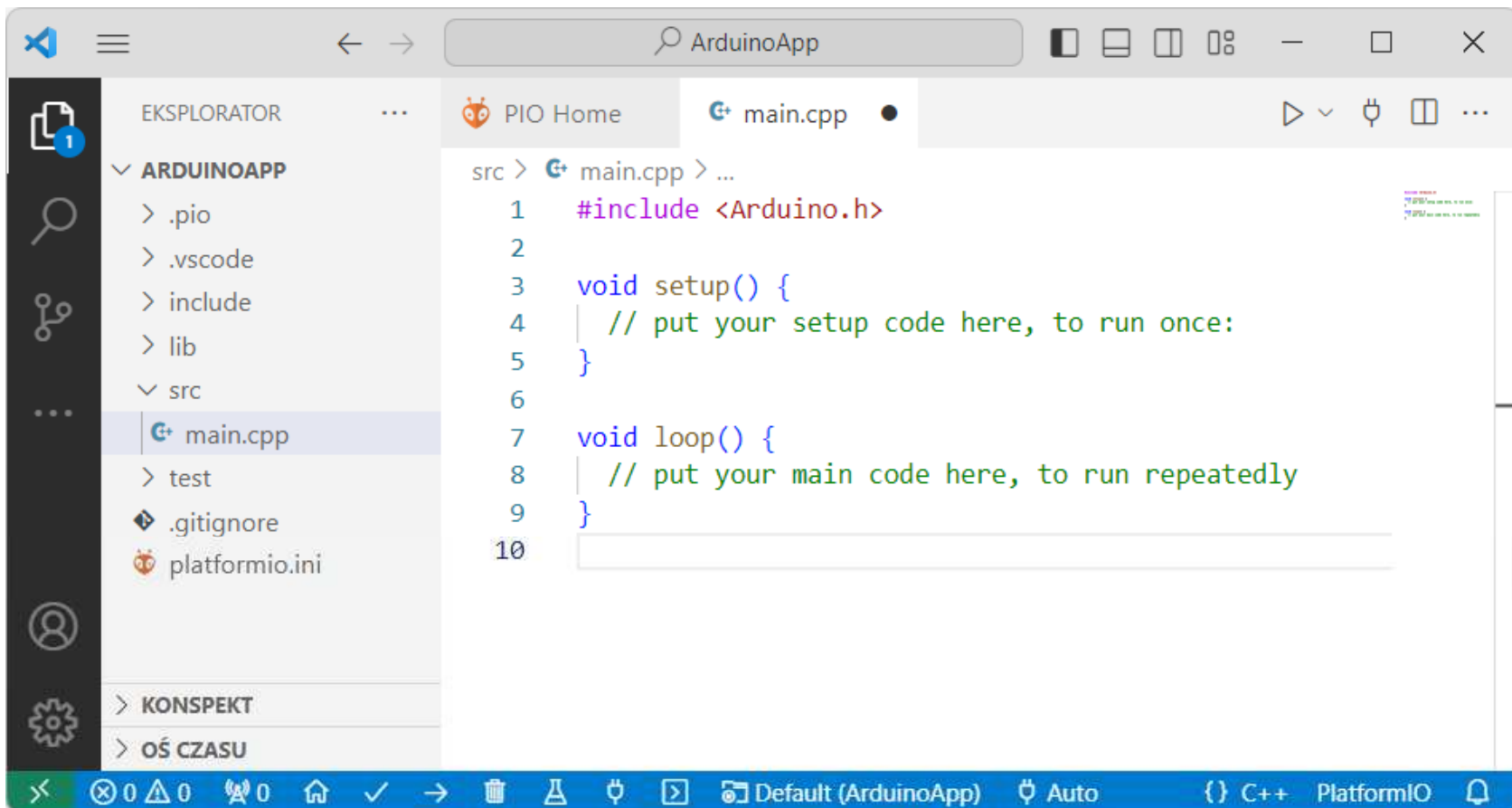
VS Code: stworzenie projektu


```
platformio.ini
1  ; PlatformIO Project Configuration File
2  ;
3  ; Build options: build flags, source filter
4  ; Upload options: custom upload port, speed and ext
5  ; Library options: dependencies, extra library stor
6  ; Advanced options: extra scripting
7  ;
8  ; Please visit documentation for the other options an
9  ; https://docs.platformio.org/page/projectconf.html
10
11 [env:uno]
12 platform = atmelavr
13 board = uno
14 framework = arduino
15
```

- **platformio.ini** - główny plik konfiguracyjny projektu

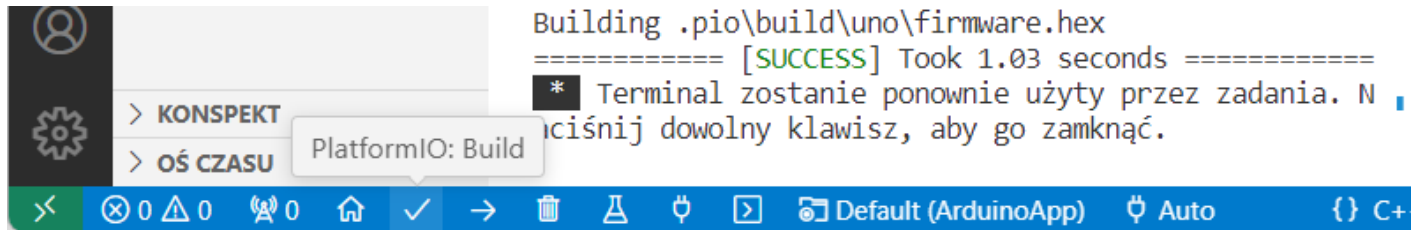
VS Code: stworzenie projektu

- **src** → **main.cpp** - plik z kodem źródłowym programu

VS Code: kompilacja i przesłanie programu

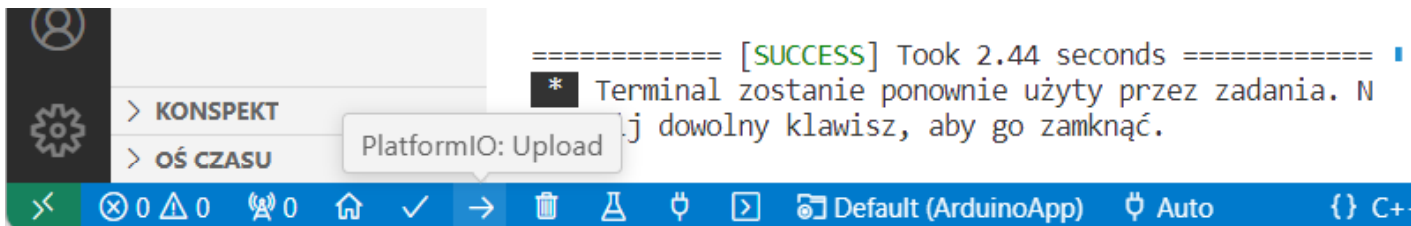

The screenshot shows the VS Code interface with the terminal window open. The terminal output indicates a successful build of the firmware. The text in the terminal is as follows:

```
Building .pio\build\uno\firmware.hex  
===== [SUCCESS] Took 1.03 seconds =====  
* Terminal zostanie ponownie użyty przez zadania. Naciśnij dowolny klawisz, aby go zamknąć.
```

The PlatformIO: Build button is highlighted in the toolbar.

- **Build** - sprawdzenie i kompilacja programu

The screenshot shows the VS Code interface with the terminal window open. The terminal output indicates a successful upload of the firmware. The text in the terminal is as follows:

```
===== [SUCCESS] Took 2.44 seconds =====  
* Terminal zostanie ponownie użyty przez zadania. Naciśnij dowolny klawisz, aby go zamknąć.
```

The PlatformIO: Upload button is highlighted in the toolbar.

- **Upload** - sprawdzenie, kompilacja i przesłanie programu do Arduino

Arduino - ogólna struktura programu

■ Ogólna struktura programu

```
#include <Arduino.h>

void setup() {
  // put your setup code here, to run once:
}

void loop() {
  // put your main code here, to run repeatedly:
}
```

- `setup()` - funkcja wykonywana tylko jeden raz po uruchomieniu Arduino
- `loop()` - funkcja uruchamiana w pętli (w kółko)

Arduino Uno - typy danych

Nazwa	Rozmiar (bajty)	Uwagi
<code>bool</code>	1	przechowuje jedną z dwóch wartości: <code>true</code> lub <code>false</code>
<code>boolean</code>	1	oznacza to samo co <code>bool</code>
<code>byte</code>	1	8-bitowa liczba całkowita bez znaku, zakres: 0 .. 255
<code>char</code>	1	jeden znak w postaci kodu ASCII, np. 'A' → 65
<code>double</code>	4	liczba zmiennoprzecinkowa, oznacza to samo co <code>float</code>
<code>float</code>	4	liczba zmiennoprzecinkowa, zakres: -3,4E+38 ... 3,4E+38
<code>int</code>	2	liczba całkowita ze znakiem, zakres: -32.768 ... 32.767
<code>long</code>	4	liczba całkowita ze znakiem, zakres: -2.147.483.648 ... 2.147.483.647

Arduino Uno - typy danych

Nazwa	Rozmiar (bajty)	Uwagi
<code>short</code>	2	liczba całkowita ze znakiem, zakres: -32.768 ... 32.767
<code>size_t</code>	-	typ reprezentujący rozmiar obiektu w bajtach
<code>string</code>	-	łańcuch znaków jako tablica znaków, np. <code>char Str[10]</code> ;
<code>String()</code>	-	klasa reprezentująca łańcuchy znaków
<code>unsigned char</code>	1	8-bitowa liczba całkowita bez znaku, zakres: 0 .. 255
<code>unsigned int</code>	2	16-bitowa liczba całkowita bez znaku, zakres: 0 .. 65.535
<code>unsigned long</code>	4	liczba całkowita bez znaku, zakres: 0 ... 4.294.967.295
<code>void</code>	-	stosowany tylko w funkcjach, gdy nie zwraca ona wartości
<code>word</code>	2	16-bitowa liczba całkowita bez znaku, zakres: 0 .. 65.535

Koniec wykładu nr 4

Dziękuję za uwagę!